

УДК 781

ВИКОНАВСЬКА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТА-МУЗИКАНТА ПІД ЧАС СОЛЬНОГО ВИСТУПУ З КОНЦЕРТМЕЙСТЕРОМ

Бузян Я.А.

Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Стаття розкриває важливість єдності соціальних, психологічних та виконавських процесів адаптації, які створюють належні умови для всебічного розвитку творчої особистості студента-музиканта. Основна увага автора була спрямована на дослідження емоційного стану в якому знаходиться молодий виконавець під час виступу з концертмейстером.

Ключові слова: соціальна адаптація, психологічна адаптація, виконавська адаптація, готовність до виступу, мистецтво ансамблю, концертмейстер, робота у реальному часі.

Постановка проблеми. За період свого навчання у ВНЗ студент-музикант повинен засвоїти основні положення навчальної програми, створити власну віртуозно-технічну базу та оволодіти професійними навичками виконавської адаптації.

На початку навчання у студентів виникає багато питань стосовно вірного тлумачення теоретичного матеріалу та впровадження його у власну практичну (виконавську) роботу. Працюючи разом з викладачем на індивідуальних заняттях з основного музичного інструменту у концертмейстера з'являється можливість спонукати студентів-музикантів до нових творчих пошуків та спостерігати за їх фаховим розвитком на протязі всіх етапів навчання.

В ході роботи над **аналізом тематичних публікацій** А. Кавалерова, Г. Балла, І. Бежа, Л. Баренбойма, В. Пустовіта, Г. Падалки Л. Гайдай, В. Шарабурова були відокремлені типологічні особливості психологічної та соціальної адаптації особистості; визначені основні фактори впливу процесу творчої адаптації на виконавську діяльність студентів-інструменталістів.

Дослідник минулого – Лев Баренбойм постійно заохочував педагогів до творчої організації навчального процесу наголошуючи на єдності навчально-методичної та фахової роботи педагога [1, с. 260]. Науковець вважав, що така єдність сприяє всебічному розвитку молоді; спрямовує діяльність молодих музикантів до творчих пошуків та наукових експериментів [1, с. 261].

Володимир Шарабуров виступав проти неусвідомленої автоматичної гри на музичному інструменті. Він вважав недоцільним для педагога повністю спиратися на технічну підготовку студента залишаючи питання творчої та виконавської адаптації на самостійне опрацювання [7, с. 75].

Влучно та змістовно описала стан виконавця під час виступу Лариса Гайдай [3, с. 174]. Досліджуючи питання сценічно-виконавської майстерності науковець наголошувала на специфічних емоціях, які переживає людина на сцені.

Розкриваючи задум композитора в процесі інтерпретації музичного твору, виконавець одночасно розкриває куточки своєї душі. Знаходячись у незвичайному емоційно-піднесеному стані він до кінця не усвідомлює що відбувається. Нескінчене бажання виразити себе через мистецтво повинно заволодіти усією свідомістю студента-музиканта, постійно сприяти створенню його ви-

конавського іміджу та формуванню професійних навичок сценічної розкутості.

Мета статті полягає у дослідженні впливу виконавської адаптації на формування професійно-виконавських та ансамблевих навичок, які необхідні студенту-музиканту під час сольного виступу з концертмейстером.

Виклад основного матеріалу. Адаптація (від лат. adapto, adaptare) пристосовую, пристосовувати, налагоджувати – в контексті з різними науками виступає складним та багатогранним явищем.

Соціальна адаптація, як невід'ємна складова формування суспільної свідомості особистості, відіграє значну роль у гармонійному розвитку кожної людини. В контексті освітнього процесу соціальна адаптація формує вірне відношення студентів до умов навчання у ВНЗ; спонукає їх до самостійного розвитку індивідуальних якостей: гнучкості, мобільності, адекватному відношенню до норм соціальної поведінки та моралі.

Гармонійне поєднання соціальних та психологічних аспектів адаптації виражається у позитивній взаємодії між людиною та суспільством [2].

Науковці сучасності підкреслюють часткову відсутність статичності у використанні терміну адаптації наголошуючи на абстрагованому розвитку всього адаптивного циклу [4, с. 112]. Характерні ознаки психологічних процесів, що виникають в ході адаптації, носять незалежний характер. Оминаючи повільну трансформацію кожна складова відразу стає невід'ємною ланкою адаптивного процесу. Таким чином ми можемо зробити припущення, що процес адаптації носить прихований (індивідуальний) характер, який неможливо повністю відстежити та науково обґрунтувати.

Узагальнення психологічних та соціальних складових процесу адаптації дало змогу виявити аспекти творчої адаптації студентів-музикантів до навчання та виконавства:

- початкові уявлення про власні виконавські можливості, усвідомлення мети теоретичних та практичних занять з фаху;
- розвиток власної віртуозної майстерності та ансамблевої гри на протязі всього навчального процесу;
- аналіз та демонстрація рівня виконавської музичної майстерності;
- самостійна робота над розвитком виконавських навичок.

Робота у реальному часі. Проводячи паралелі між сучасним мистецтвом та класикою можна

зрозуміти дуже цікаву річ. Мистецтво – це мова реального часу. Але нажаль досягаючи свого геніального апогею воно прямує у зворотному напрямку. Зараз, навіть у мистецтві, ми можемо спостерігати своєрідний хаос. Музичний коктейль з трансу, року та дабстепу імітує резонансні події сучасності. Музичні та музично-педагогічні навчальні заклади повинні прикладати багато зусиль для того, щоб не допустити повної деградації молоді. За допомогою агресивної музики, що лунає з вуст малоосвічених виконавців «з народу» знищується нанівець поступовий, гармонійний та усвідомлений розвиток молодого особистості.

Робота концертмейстера у реальному часі супроводжується постійним творчим пошуком. Для студента сольне виконання музичного твору з концертмейстером базується на емоційній готовності грати в ансамблі. Багаторічні спостереження за розвитком виконавських здібностей молодих музикантів дали змогу виявити їх неспроможність миттєво адаптуватися до виступу. Перед викладачем та концертмейстером постійно постає проблема пошуку чарівних фраз, жестів та психологічних прийомів, які дають змогу повністю розкрити творчу особистість студента обережно торкаючись його власних уявлень про виконання музичного твору.

Встановлення довірливих відносин між студентом та концертмейстером є складовою педагогічного такту. Своєрідна симпатія, що виникає в процесі спільної роботи над музичним твором, сприяє всебічному розкриттю прихованої обдарованості студента. Таким чином починає формуватися психологічна та емоційна готовність молодого виконавця до сольного виступу з концертмейстером.

Професійно-сценічна витримка концертмейстера базується на почутті ансамблю, віртуозному виконанні власної музичної партії та спро-

можності миттєво реагувати на зміну емоційного стану виконавця. Психологічна проблема довіри, різні вікові та фахові ступені підготовки студентів стали поштовхом для самостійних досліджень.

Узагальнюючи досвід роботи на індивідуальних заняттях з основного музичного інструменту нам вдалося відстежити проблему виконавської адаптації студентів-музикантів та зробити педагогічні висновки:

- базова психологічна та виконавська адаптація студента-музиканта відбувається на першому курсі навчання;

- перехрестя музичних дисциплін дає потужний поштовх до самостійної роботи над створенням власного сценічного іміджу;

- постійні спостереження за творчою роботою викладача дозволяють концертмейстеру скерувати педагогічний процес у вірному напрямку та допомогти молодому музиканту адаптуватися до виконавської діяльності;

- самостійна та творча робота концертмейстера у реальному часі повинна базуватися на педагогічних та професійних фахових навичках, що одночасно формують сценічну витримку та педагогічний такт; дають змогу впевнено імпровізувати при несподіваній емоційно-психологічній поведінці студента під час виступу.

Висновки. Соціальні та психологічні процеси адаптації носять індивідуальний (прихований) характер. Завдяки дослідженню аспектів виконавської адаптації були виявлені фактори її впливу на формування фахової майстерності студента-музиканта. Головною метою роботи концертмейстера є створення творчої атмосфери довіри під час виступу, що базується на професійних навичках виконавської діяльності та сприяє всебічному розкриттю музичного таланту студента-інструменталіста.

Список літератури:

1. Баренбойм Л. А. Музыкальная педагогика и исполнительство / Л. А. Баренбойм. – Л.: Музыка, 1974. – 259-261 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 58 с.
3. Гайдай Л. В. Впровадження досвіду сценічно-виконавської культури в систему мистецької освіти / Л. В. Гайдай // Наукові записки КДПУ ім. Володимира Винниченка. – № 139. – 2015. – С. 174.
4. Кавалеров А. І. Соціальна адаптація: феномен і прояви / А. І. Кавалеров, А. М. Бондаренко. – О.: Астропринт. – 2005. – 112 с.
5. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К.: Освіта України, 2010. – 186 с.
6. Пустовит В. І. Концертмейстерская подготовка студентов музыкально-педагогического факультета: методическое пособие / В. И. Пустовит. – Минск: Минский гос. пед. институт, 1985. – 45 с.
7. Шарабуров В. И. Совершенствование инструментальной подготовки студентов на музыкально-педагогическом отделении: учебное пособие / В. И. Шарабуров. – Куйбышев: Куйбышевский пед. институт им. В. В. Куйбышева, 1988. – 75 с.

Бузян Я.А.

Кировоградский государственный педагогический университет имени Владимира Винниченко

**ИСПОЛНИТЕЛЬСКАЯ АДАПТАЦИЯ СТУДЕНТА-МУЗЫКАНТА
ВО ВРЕМЯ СОЛЬНОГО ВЫСТУПЛЕНИЯ С КОНЦЕРТМЕЙСТЕРОМ****Аннотация**

Статья раскрывает важность единства социальных, психологических и исполнительских процессов адаптации, которые создают условия для всестороннего развития творческой индивидуальности студента-музыканта. Основное внимание автора было направлено на исследование эмоционального состояния, в котором находится молодой исполнитель во время выступления с концертмейстером.

Ключевые слова: социальная адаптация, психологическая адаптация, исполнительская адаптация, факторы исполнительской готовности, концертмейстер, искусство ансамбля, работа в реальном времени.

Buzyan Ya.A.

Kirovohrad V. Vinnichenko Pedagogical State University

**PERFORMANCE ADAPTATION OF THE STUDENT-MUSICIAN
DURING A SOLO PERFORMANCE WITH AN ACCOMPANIST****Summary**

In the article we can get to know about the important role of integrity of social, psychological and execution adaptation processes due to which conditions are created for all-round development of student-musician creative individuality. The main attention is paid to musician emotional state investigation during performance. Basically we are looking for the key adaptation skills needed for a student-musician to get ready for performance with an accompanist.

Keywords: social adaptation, psychological adaptation, performance adaptation, the factors of performer's readiness, an accompanist, the skill to perform ensemble, execution in real time.

УДК 37(091)4/9

**ЕТАП МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ
ПІДЛІТКІВ У АМЕРИКАНСЬКІЙ СІМ'І
(ДРУГА ПОЛОВИНА 80-Х РОКІВ – 90-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ)****Глушич В.В.**

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

У статті стисло схарактеризовано особливості модернізації змісту, форм та методів виховання підлітків у американській сім'ї другої половини 80-х – 90-х роках ХХ століття. Указано, що це питання не було предметом окремого дослідження. Пропонуються оптимальні шляхи організації сімейного виховання підлітків завдяки різноманітним педагогічним концепціям формування моральності у підростаючого покоління. Досліджено демократичні принципи, включаючи толерантність та повагу до інших, спрямованість виховного процесу на активність дитини, на виконання нею конкретних практичних справ, на її інтереси. У ході дослідження виявлено, що актуальною є проблема організації виховання підлітків у сім'ях США, що зумовило модернізації змісту, форм та методів виховання.

Ключові слова: виховання, підлітки, американська сім'я, методики, модернізація, духовність, мораль, зміст, форми, методи.

Постановка проблеми. Ступінь вихованості підростаючого покоління хвилює сьогодні батьків, громадськість, уряди в багатьох країнах світу. Проблема підвищення ефективності виховання є стрижневою у світовій педагогічній практиці. Вона активно розробляється і педагогічною наукою США. Наука і освіта в цій країні розвиваються в досить сприятливих умовах, не перебуваючи під контролем держави або будь-якої партії. Американська педагогіка відзначається

своєю практичною спрямованістю та експериментальною базою. У багатьох американських сім'ях накопичено достатній досвід виховання підростаючого покоління, що базується на таких основних принципах американського суспільства, як повага до особистості, її прав, до її самостійного і вільного вибору, індивідуалізму, вільного саморозвитку тощо. Тому врахування багаторічного досвіду практичної реалізації принципів демократії і гуманізму у вихованні учнів у цілому, і у вихованні